

Arbeids- og inkluderingsdepartementet,
Postboks 8019 Dep, 0030 OSLO,

Deres ref. 200806550 Dato 23.01.2009 Vår ref. Sostj.lovinnspill mars09

Oslo, 11.03.2009

Velferdsalliansens høringsuttalelse til Lov om sosiale tjenester i arbeids- og velferdsforvaltningen

Regjeringen har i.f.b. med sitt framlegg om endringer av Lov om sosiale tjenester en mulighet til å sikre de økonomisk marginaliserte et anstendig liv. Hensynet til disse er ikke ivaretatt i høringsnotatet av 23.01.2009.

Velferdsalliansen og våre organisasjoner har vært en av NAV reformens initiativtakere og pådrivere siden 1996 og vært med å utforme og støtte reformen gjennom tidene siden den spede begynnelse. Vi har de siste 13 år uttrykt at det ved siden av en organisatorisk reform som forbedrer det tverrfaglige samarbeidet mellom Velferdsstatens statlige og kommunale forvaltningsorganer, må det vises politisk vilje til å utvikle et rettighetsfestet og reelt sikkerhetsnett for marginaliserte grupper. Dvs. det må skje innholdspolitiske reformer når det gjelder inntektssikring. Det er gjort framskritt siden NAV reformen ble iverksatt, både på innholdssiden og organisasjonssiden. Men det er fortsatt et godt stykke igjen. Men høringsnotatet vedr. lov om sosiale tjenester ivaretar ikke prinsippene om et reelt sikkerhetsnett basert på likeverd og rettsikkerhetsprinsipper som vi har etterlyst siden vi tok initiativ til reformen i 1996/1997. Vi vil belyse dette nærmere under kap. 4.

Kommentarer: § 1-1 *Lovens formål*

Formålet med loven er å bidra til sosial og økonomisk trygghet for den enkelte, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet. Loven skal bidra til likeverd og likestilling og forebygge sosiale problemer.

*Velferdsalliansen ber om at § 1.1 ordlyd første avsnitt endres til: " Formålet med loven er **Å SIKRE** sosial og økonomisk trygghet for den enkelte, og fremme overgang til arbeid, sosial inkludering og aktiv deltakelse i samfunnet.*

Kap 3

§ 3-4 "Samarbeid med frivillige organisasjoner" ber vi om at i stedet for "bør samarbeide", *ønsker vi en sterkere formulering som "plikter" å samarbeide med brukergruppene organisasjoner. Vi henviser til prinsippene og rettleddningene for brukervedvirkning gitt i forkant av NAV etableringen av NAV Interim "Brukervedvirkning i NAV av 20.06.2006" og "Brukervedvirkning på systemnivå i Arbeids- og velferdsetaten" avgitt av NAV Interim 09.06.2006. Dette for å harmonisere samarbeidsformene mellom statlige og kommunale tjeneste sektorer og brukergrupperingene på systemnivå i NAV.*

Kap 4

§4.2 i utkastet til ny lov som følger de samme prinsipper som i gjeldende lovtekst § 5.1" er for svak til å bekjempe fattigdom og sosial eksklusjon. Norge er sammen med Ungarn, Hellas og Italia et av de fire land i EØS området som ikke har en rettighetsfestet tilnærming til minsteinntekt. Dagens sosialhjelp fungerer ikke etter intensjonen pga. av manglende rettsikkerhet for brukerne både med hensyn til forutsigbarhet for egen økonomi og den skjønnsbaserte og individuelle vurderinger som foretas i den enkelte kommune og på det enkelte kontor i hver enkelt sosialhjelpssak.

Retten som er nevnt i loven er ingen rettighet og er derfor misvisende jfr. praksis ute i kommunene. Den rett som er nevnt og er våre medlemsorganisasjoners erfaringer fra uttallige saker de siste 15 år er at sosialtjenesteloven er et rettsløst vakuum i Norsk Lov hvor skjønnsbasert og vilkårlig behandling av enkeltmennesker er fremtredende.

En rettighetsfesting av livsoppholdssatsene i sosialhjelpen på SIFO nivå (Statens Institutt for Forbruksforskning standardbudsjett for husholdningene) og fortrinnsvis en forvaltning av sosialhjelpens livsoppholdsyttelser via Folketrygden, vil være et effektivt virkemiddel i kampen mot fattigdom og økonomisk marginalisering av enkeltmennesker. Mennesker som opplever manglende økonomisk kontroll over eget liv pga. skjønnsbasert og vilkårlig bruk av stønadssatser fra det enkelte tjenestested, medfører dårligere helse og sosiale problemer både pga. stønadsnivået og den manglende forutsigbarhet for den enkeltes framtid.

Dette er dårlig samfunnsøkonomi og gjør det langt dyrere for samfunnet ved at det medfører økt behov for rehabilitering av enkeltmennesker i ettertid, etter at de har uttømt alle muligheter før de tilstås sosialhjelp på et for lavt og ikke adekvat nivå. Vi ber derfor om at tilståelse av stønad til livsopphold følger de samme prinsipper som for Kvalifiseringsprogrammet og at det rettighetsfestes en livsoppholdssats, samt at dagens krav om at alle andre muligheter skal være prøvd før sosialhjelp tilstås fjernes fra loven.

Dagens praksis ved at kommunene forvalter livsoppholdsyttelsene i sosialhjelpen binder og store personellmessige ressurser i NAV, da ca 60 % av sosialarbeidernes arbeidstid går med til forvaltning og utmåling av sosialhjelp. Dette er sløsing med sosialfaglig kompetanse innen NAV hvor lovens hovedformål er å bidra til likeverd og forebygge sosiale problemer. Kommunene har de siste årene fått milliarder i ekstrabevilgninger fra Regjeringen uten at noen av disse midlene har kommet de fattige til gode generelt sett.

Velferdsalliansen krever at sosialhjelp til livsopphold etter §4.2 i loven er har et forsvarlig rettighetsfestet livsoppholdsnivå jfr. SIFOs standardbudsjett.

§4.3 Stønad i særlige tilfeller

Jfr. § 5.2 i dagens sosialtjenestelov kan sosialhjelp tilstås i særlige tilfeller. Praksis har for mange vært at kommunene har lagt så få livsoppholdsfaktorer inn under § 5.1 livsoppholdsparagrafen og dermed skilt ut nødvendige og grunnleggende ytelser og gjort de ekstraordinære hjemlet i §5.2 i dagens lov. Kommunenes praksis er vilkårlig på dette punkt. For å beholde denne paragrafens subsidiære og individuelle karakter, tar vi opp til diskusjon om denne fortsatt kan forvaltes av kommunenivå slik at ytelser til nødvendige anskaffelser til ekstraordinære forhold hos søker som ikke dekkes opp av en grunnnyttelse på SIFO nivå (i § 4.3 i ny lovinndeling jfr. vårt prinsipp nevnt under livsoppholdsyttelser), fortsatt kan forvaltes av kommunalt forvaltningsorgan i NAV. Så vil

dagens intensjon med sosialloven som en kortvarig og midlertidig ytelse, opprettholdes ved at majoriteten vil klare seg med en rettighetsfestet supplerende livsoppholdsytelse gjennom tilståelse av en SIFO basert grunntilførsel jfr. §4.2 i ny lovtekst.

Dagens praksis og rettsikkerhetsprinsipper for sosialhjelpsmottakere følger ikke prinsipper nedfelt i Verdenserklæringen om menneskerettigheter av 1948 artikkel 25, Menneskerettsloven av 1999 og andre internasjonale konvensjoner.

§ 4-5 Stønad gitt gjennom rekvisisjoner til varer og tjenester skaper uverdighet for den det gjelder. Praksisen er etter vårt syn et brudd på taushetsplikten ved at det deles ut rekvisisjoner til eksempelvis matvarekjeder og hvitevarebutikker. Dette kan også bidra til stigmatisering og brudd på taushetsplikten. I vårt forslag til en endring av loven er det nå mulighet til å gå bort fra en slik praksis ved en revisjon av lovverket, ved at hjelpen til eksempelvis hvitevarer til etablering i egen bolig eller fornyelse av inventar gis gjennom SIFO baserte stønadssatser hvor innkalkulerte investeringer til brune og hvitevarer tilstås. I særlige tilfeller gis hjelp til ekstraordinære formål under §4.3 som en ekstra bevilgning utover livsoppholdssatsene.

Rekvisisjoner kan eventuelt brukes når:

Før en eventuell tannhelsereform som bla. SV har skissert i sitt kommende partiprogram har kommet på plass, er omfattende og ekstraordinære inngrep for rehabilitering av munnhulen et av formålene som fortsatt kan dekkes via rekvisisjoner. Praksis i dag er at sosialhjelpssøker søker sosialkontor om tannbehandling utover egenandelssatsene i livsoppholdsnormen. Søker blir henvist til tannlege som opererer etter Helsedirektoratets takster og får et kostnadsoverslag over de helsemessige inngrep som må foretas. Ved eventuell godkjennelse av kostnadsramme sender tannlegen regningene direkte til sosialkontoret/NAV. Inntil en tannhelsereform er vedtatt en gang i framtiden ser vi §4.3 som en konstruktiv måte å forvalte slike ekstraordinære inngrep og at en SIFO norm til livsopphold etter §4.2 kan dekke opp for vanlig kurativ tannbehandling av vedlikeholdsmessig art. Men en tannhelsereform som behandler tannhelse på lik linje med andre helsetjenester må på plass for at økt aktivitet og arbeidsdeltakelse for mange av sosialhjelpsmottakere skal kunne skje.

§ 4-4 Arbeid for sosialhjelp er den nedrigste form for tvangsarbeid i Norge. Den er stigmatiserende og forlenger brukerens avhengighetsperioder til sosialtjenesten da for mange har blitt gående som slavearbeidere for kommuner og bydeler både på heltid og deltid over flere år. Sosialhjelpsmottakere tvinges og utnyttes av kommunene. De tilstås i enkelte tilfeller ikke en gang den opplæringsprosent og kurs de er forespeilet.

Velferdsalliansen krever at arbeid for kommunen lønnes etter tariff og sedvane. Vi krever og at vilkåret om arbeid for sosialhjelp fjernes fra dagens lovtekst.

KAP 5

Kommentarer:

§ 5-7 For at Kvalifiseringsprogrammet skal være et effektivt verktøy i kampen mot fattigdom må stønadsnivå opp til 3G for at nettoutbetalingen skal overstige fattigdomsgrensen. Denne summen skal gjelde for alle som er i programmet, uavhengig av alder. Barnetillegg bør minimum ligge på 0,4G og at de reelle kostnadene skissert i SIFO budsjettet ligger til grunn ved utmåling av kvalifiseringsstønden. Vi har beskrevet dette i vår høringsuttalelse av 28.03.07 om

Kvalifiseringsprogrammet herunder aldersoppdelingen for stønadsutmåling for aldersgruppene over og under 25 år.

For Kvalifiseringsprogrammet og ytelser til livsopphold under Kapittel 4 i lovutkastet skal SIFO normen være gjeldende for ytelsen, slik at utmålingen bygger på det faktiske standardbudsjettet for en husholdning jfr. <http://www.sifo.no/files/standardbudsjett2008.pdf> Tallene vil her da være 6890,- kr. for en kvinne, og 7160,- kroner for en mann (dette er livsoppholdssatser uten bil, men med penger til månedskort på buss inkludert). Dette er en nøktern sats, og hvor f.eks. ferier, alkohol og tobakk, samt lege- og tannbehandling ikke er medregnet. Dette utgjør da kr. 82.680 kroner for en kvinne i året og kr.85.920 i året for en mann. I tillegg kommer strøm og boutgifter. For Kvalifiseringsprogrammet skal forskuddstrekk trekkes ifra slik at stønadsmottakerne i stor grad allikevel blir avhengig av supplerende sosialhjelp.

§ 5-11 Fast utbetaling for deltakere skaper forutsigbarhet for den enkelte. Vi anser at det skaper merarbeid for kommunen å gå inn på hver enkelt person i kvalifiseringsprogrammet. Vi ber departementet om at det innføres i forskrifts form en fast utbetalingsdato for kvalifiseringsstønad.

KAP 6 Saksbehandlingen

§ 6-3 Taushetsplikten må settes høyt. Sosialhjelps mottakere har ofte sterke livshistorier. Mottaker skal samtykke i innhenting av opplysninger, med mindre personen omfattes av Vergemålsloven.

De det gjelder bør ha en sterkere rett til å nekte å gi opplysninger, enn det som er praksis i dag. Det skal ikke være mulig å logge seg inn i felles data systemer for å finne alle opplysningene om en person.

§ 6-5 Taushetsplikt: Varsomhet i forhold til mennesker som har byttet identitet, eller skjuler seg fra familie, eks partnere eller andre. Etisk tilnærming og "varselamper" skal ligge til grunn i hvert tilfelle.

KAP 7 Her ser vi et behov for en annen klageinstans enn Fylkesmannen. Et sterkere faglig organ, lignende Trygderetten, kan være med på å kvalitetssikre de kommunale ordningene(f.eks. "NAV - retten"). Vi ber om at det settes fortløpende i Regjeringens arbeid med å opprette et felles ankeregime for kommunale og statlige tjenester innen NAV.

Andre kommentarer:

Side 22 Kommunens ansvar for å sikre kvaliteten på tjenestene minner om "bukken og havresekken" problematikk. Vi ber om at prinsippet om veiledende stønadssatser faller bort og erstattes av en rettighetsfestet minstestønad/inntekt på SIFO nivå.

Side 24 Bolig Kommunen bør ha en plikt til å gi forsvarlig botilbud innenfor kommunens grenser. I dag finnes det kommuner uten slikt akseptabelt tilbud hvor bla. nabokommuner til hovedstaden eksporterer bostedsløse til bosetting i Oslo.

Tilbud om bolig bør være grunnleggende forutsetning i kvalifiseringsprogrammet, og skal følge personen hvor hun er, eller jobber.

Tilsyn og kvalitetskontroll:

Tilsynsenhetens (Fylkesmannens) kompetanseområde bør utvides til å omfatte kapittel 4 i den nye loven (slik at bla. minstenormene til et forsvarlig livsopphold sikres).

Velferdsalliansen reagerer på at det enkelt steder i videre utstrekning burde vært henvist ytterligere til empiri i forhold til påstander. Eksempelvis skrives det på s. 23 i høringsnotatet "I den grad domstolene behandler sosialrettslige krav, vil også rettspraksis gi innhold til begrepet faglig forsvarlig." Her vises det ikke til noen gjeldende referanser. Utfra Velferdsalliansens kunnskap om domstolsbehandling og hva våre ressurspersoner kjenner til, er det kun en slik retts sak som har funnet sted.

Vår organisasjon vil i denne sammenheng stille spørsmål til de rådende myndighetene om hvordan man tenker seg at:

a) de personer som er innenfor sosialtjenesten skal kunne ha midler nok til å bringe slike saker opp til domstolene, og

b) hvordan se skal ha den fysiske og psykiske styrken til å kunne stå frem i en så belastende livssituasjon. Hvilket antall rettsaker mot den tidl. sosialtjenesten skulle fortelle noe om.

Sosialhjelpen er ikke rettighetsfestet. Vi anser det påkrevet at en slik rettighetsfesting på nivå med SIFO budsjettet innføres ved denne revisjon av loven. Kampen mot fattigdom vil forsinkes og NAV reformen vil ikke være et effektivt verktøy i kampen mot sosial eksklusjon da mange av de som ikke har noe annet valg enn å søke om sosialhjelp ikke har et reelt rettighetsfestet rettsregime. Rettighetsfestet inntektssikring lå inne i forarbeidene til NAV reformen før aktører innen KS, politikere, embetsverk, fagbevegelsen m. v gikk imot en slik utforming. NAV reformen skulle være brukernes reform og foreløpig har aktørene ikke lyttet til brukernes krav når det gjelder å gjenreise verdigheten blant de som står nederst på samfunnets økonomiske rangstige. Her må det vedtas et tverrpolitisk livsoppholdsforlik og vises politisk vilje til for å minske de økte forskjeller som har utviklet seg de siste 16 år. Å ha en sosialhjelpspolitik som baserer seg på myter om mennesker og ikke realiteter, er verken samfunnet eller sosialhjelpsmottakerne tjent med. Vi ber derfor politikerne gjenreise verdigheten for de mennesker som lider under dagens sosialregime vedrørende inntektssikring.

Med hilsen Velferdsalliansen

Vigdis von Ely (sign)
Styreleder

Lillian Hjertnes (sign)
Styremedlem

Dag Westerheim (e.f)
Rådgiver/ Saksbehandler